

Mi a tanulság mindebből?

Mindenekelőtt az a tanulság, hogy a kritikus — legalább is addig, amíg fiatal — épúgy korának gyermeke, mint az író. A kilencvenes évek tehetséges és modern esztétikusai — Pap Ferenc, Császár Elemér stb. — a kilencvenes évek uralkodó eszméiért harcoltak, a mai „fiatalok” — Makay Sándor, Sik Sándor stb. — Ady elismertetését propagálják. Teljes elismerés, hódolat illesse mindakét generáció meggyőződését, nemes törekvéseit. Mindakét nemzedék a magyarság fönnyaradását és haladását szolgálta a Kornak korszerű eszközeivel.

Más kérdés az *irodalmi liberalizmus* kérdése. Kétféle típus harcol a szellemi élet küzdőterén. Az egyik típus fiatal korában liberális és haladó, elfogadja az újat és lelkesedik az eszmék, esztétikai formák szabadságáért. Ez a típus alkotja a tehetséges és a művészet iránt fogékony esztétikusok csoportját, amely idővel aztán divergál, két alcsoportra oszlik. Egyik része következetesen megmarad a liberalizmus álláspontján; ha fiatalkorában szonettekét írt, mint Szemeré Pál, öreg korában is még mindig tud újjongani az új idők új dalainak: Petőfi realizmusának. A másik alcsoport az *intolerantia* felé hajlik, mennél öregebb lesz, annál távolabb érzi magát a legújabb törekvésektől és tiszteletreméltó arisztokratizmusában komoly aggodalommal félti az irodalmat a szabad fejlődéstől. A két alcsoport nemes ellenfelekként sokszor szembe is kerül egymással, de ebből az egészséges harcból alakul ki a haladás szintézise. A történelem madártávlátásából aztán egy síkon lesz Vargha Gyula Ady Endrével, Császár Elemér Makay Sándorral.

Arról a másik csoportról, amely ifjonti fővel is maradi, korának megnemertője, esztétikai dogmák rabszolgája, avult fölfogások szervilis legyezgetője, amely nem mer a maga fejével gondolkozni és a saját lábán járni — erről az epigon társaságról nem is érdemes beszélni. Nomina sunt odiosa. Ezeknek a famulusoknak csak egyet ajánlhatunk: olvassák szorgalmasan Kozma Andor*), Pap Ferenc és Császár Elemér fiatalkori munkáit!

(Budapest.)

Zolnai Béla.

KOSZTOLÁNYI ÁRULÁSA.

Megettem a világot s kiokádtam.

(Kosztolányi, Meztelenül, 1928: 38.)

Egy budapesti hetilapban, az egyébként eleven és „haladó” *Toll*-ban Kosztolányi Dezső cikket írt Ady Endréről *Az írástudatlanok árulása, különvélemény Ady Endréről* címmel. A cikk szenzációnak készült és az is. Kéky Lajos örömmel olvashatja. Ady sok verse vegyes értékű és modoros, csupán elvakult fullajtárjai dicsérik érte... Ady után írta sok versét, megtörtént vele, hogy olyan üresen énekelt, mint a Hazafi Veray Jánosok — írja Kosztolányi. Ady így, Ady úgy. „Ijesztő a sok holt anyag” Adynál. Balkanizálja irodalmunkat az Ady-kultusz. Ady kevésbé rokonszenves, fölöttébb félszeg. Nincs benne ízlés. Pöre. Néha egyenesen rút és ostoba. Olyan, mint egy *véres költő* — mondhatnók kosztolányibb szóval. Sajnos, nincs már időnk rá, hogy a *Széphalom*nak ebben a számában foglalkozzunk ezzel

*) V. ö. *Széphalom* 1927: 430.

az új pört fölkaparó incidenssel, csak annyit jegyzünk meg, hogy itt az apollói és dionysosi művészet ősi ellentétének kirobbanásról van szó és hogy Kosztolányi Dezső még ezzel a herosztráteszi gesztussal sem lesz soha olyan zseniális költő, mint néhai fegyverbarátja, Ady Endre.

Boileau és Shakespeare nem hozhatók egy nevezőre.

Kosztolányi munkatársa a *Széphalom*nak. Nagyon tiszteljük és értékeljük Kosztolányit, a tudós kritikust és a klasszikus író . . .

Pardon! — egyelőre csak ennyit akartunk az irodalmi pestifutár cikkéről mondani.

(Tihany.)

Garázza Péter.

CSODABOGÁR.

Állítólag a Budapesti Hirlapban írta Quintus az alábbi katedra-bölcséséget:

Most egész Poroszország mégis nevet valami nagy humoros stiklin, amit nem kisebb ember követett el, mint a híres Ludendorff tábornok, aki beszurult a két felesége közé és kínjában kiizzadott egy homeroszi nyílt levelet az ujságokba.

*

József Attila, akinek „lirájából“ már a. mult számunkban közöltünk egy épületes szemelvényt, ismét elkövetett egy elmekórházba való verset:

Hiába, hogy tegnap sem ettem,
evett az ördög én helyettem
csülköket, országot, jövőndöt,
s bár ő töltötte meg a bendöt:

helyén a holdaknak, napoknak,
vad ürülékeim ragyognak,
pecsétei disznó halálnak!
hancuroznak és muzsikálnak.

(A Toll 1929, 8. sz.)

A versike címe: *Medália*. Medáliát érdemel érte a szerkesztő, aki lapjában ilyen töltelékekkel kedveskedik az olvasóinak.

*

Egyik parlamenti szónokunk mondotta a Tisza István emlékére rendezett vacsorán:

Gladiátorok küzdenek a színen, hetaerák fetregenek lenge kosztümökben a kereveteken. Izisz papnői táncolnak egyiptomi zenére és halálos csókba szédül az önfeledkezés. Afrikai muzsikára táncolják ma is lenge kosztümökben a charleston és tango danse macabre-ját a korahervadás szomorú jegyesei.

Ez a vadregényes, mozivásznonra kívánckozó ország állítólag nem más, mint Magyarország.

*